

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 47/2023-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditsa a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a maloletého sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného zákonnou zástupkyňou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], právne zastúpených Mgr. Petrom Troščákom, Hlavná 50, Prešov, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 30 P 140/2018 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e** .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka a maloletý sťažovateľ označení v záhlaví tohto nálezu sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 21. októbra 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v napadnutom konaní označenom v záhlaví tohto nálezu. Sťažovatelia navrhujú uloženie príkazu okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov. Zároveň sa domáhajú priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume každému po 4 000 eur, ako aj náhrady trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, príloh k nej priložených, ako aj vyžiadaného spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie ústavný zistil nasledujúce skutočnosti:

- Dňa 24. mája 2018 bol okresnému súdu doručený návrh sťažovateľky proti [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „odporca“ alebo „otec“) o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletému sťažovateľovi na čas po rozvode.
- Okresný súd 7. decembra 2018 ustanovil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov (ďalej len „úrad práce“) za kolízneho opatrovníka maloletého sťažovateľa. Okresný súd zároveň požiadal úrad práce o prešetrenie rodinných, sociálnych a bytových pomerov maloletého a na 28. január 2019 nariadil pojednávanie. Účastníci konania boli vyzvaní na predloženie potvrdení o čistom mesačnom príjme. Na výzvu reagoval odporca podaním 11. decembra 2018, ktorého súčasťou bola aj žiadosť o zabezpečenie tlmočníka z jazyka nemeckého do jazyka slovenského na nariadenom pojednávaní z dôvodu, že odporca neovláda slovenský jazyk.
- Uznesením č. k. 30 P 140/2018-55 z 8. januára 2019 okresný súd pribral do konania tlmočníčku, ktorú zároveň predvolal na nariadené pojednávanie.
- Pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 28. januára 2019, bolo odročené na neurčito z dôvodu potreby nariadenia znaleckého dokazovania v inom súvisiacom konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 28 P 34/2018, ktorého výsledky boli potrebné aj pre napadnuté konanie.
- Uznesením č. k. 30 P 140/2018-70 z 25. februára 2019 okresný súd priznal tlmočníčke odmenu.
- Dňa 13. októbra 2019 bolo okresnému súdu doručené podanie maloletého sťažovateľa, ktorým žiadal zrušenie uznesenia o ustanovení úradu práce ako kolízneho opatrovníka a ustanovenie triedneho učiteľa ako nového kolízneho opatrovníka.
- Okresný súd uznesením č. k. 30 P 140/2018-89 zo 6. novembra 2019 zrušil uznesenie okresného súdu zo 7. decembra 2018 o ustanovení úradu práce za kolízneho opatrovníka a ustanovil [REDAKOVANÉ] pre maloletého sťažovateľa na zastupovanie v napadnutom konaní. Okresný súd následne opatrovníkovi maloletého doručoval 19. novembra 2019 návrh a vyjadrenia účastníkov konania a pôvodného kolízneho opatrovníka.
- Dňa 25. februára 2020 predložil odporca doklady o svojich príjmoch. Dňa 27. februára 2020 oznámil prokurátor Okresnej prokuratúry Prešov (ďalej len „okresná prokuratúra“) vstup do napadnutého konania. Sťažovateľka doručila 28. februára 2020 doklady o svojich príjmoch.
- Dňa 11. marca 2020 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené na 24. jún 2020 z dôvodu, že v súvisiacej veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 28 P 34/2018 je vykonávané dokazovanie, ktorého výsledky sú potrebné aj pre napadnuté konanie.
- Dňa 24. júna 2020 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené na 2. júl 2020.
- Na pojednávaní, ktoré sa uskutočnilo 2. júla 2020, bol vyhlásený rozsudok, ktorým okresný súd rozviedol manželstvo sťažovateľky a odporcu (výrok I), zveril maloletého do osobnej starostlivosti sťažovateľky (výrok II), určil, že obaja rodičia sú oprávnení a povinní zastupovať maloletého a spravovať jeho majetok (výrok III), uložil odporcovi povinnosť prispievať na výživu maloletého sumou 1 000 eur (výrok IV), v prevyšujúcej časti návrh zamietol (výrok V), styk odporcu s maloletým neupravil (výrok VI) a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania (výrok VII).

- Dňa 2. augusta 2020 podal odporca proti rozsudku okresného súdu z 2. júla 2020 odvolanie, ktoré bolo následne 4. augusta 2020 doručované na vyjadrenie sťažovateľke, kolíznemu opatrovníkovi a občianskemu združeniu Návrat, o. z.
- Dňa 10. augusta 2020 podala proti rozsudku okresného súdu z 2. júla 2020 odvolanie sťažovateľka, ktoré bolo 2. septembra 2020 doručované ostatným účastníkom konania.
- Odporca podal vyjadrenie k odvolaniu sťažovateľky 6. septembra 2020.
- Uznesením okresného súdu č. k. 30 P 140/2018-239 zo 16. septembra 2020 bola tlmočnice priznaná odmena.
- Spis bol Krajskému súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) predložený 22. septembra 2020. Uznesením krajského súdu č. k. 21 CoP 131/2020 z 28. januára 2021 bola vec vrátená okresnému súdu ako predčasne predložená na postup podľa § 224 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“) z dôvodu nesprávneho procesného postupu okresného súdu pri doručovaní odvolaní účastníkov konania a ich vyjadrení okresnej prokuratúre ako riadnemu účastníkovi konania, ako aj z dôvodu odstránenia chyby v písaní v záhlaví rozsudku súdu prvej inštancie.
- Okresný súd opravným uznesením č. k. 30 P 140/2018-261 z 18. februára 2021 opravil záhlavie rozsudku okresného súdu z 2. júla 2020 a 22. februára 2021 doručoval odvolania sťažovateľky a odporcu na vyjadrenie okresnej prokuratúre. Okresný súd následne opätovne predložil spis krajskému súdu 26. marca 2021.
- Dňa 27. apríla 2021 doplnila odvolanie vo veci sťažovateľka, ktoré bolo doručované 30. septembra 2021 odporcovi, kolíznemu opatrovníkovi a Krajskej prokuratúre v Prešove (ďalej len „krajská prokuratúra“). Krajský súd požiadal Okresné riaditeľstvo Policajného zboru Poprad (ďalej len „OR PZ Poprad“) 30. septembra 2021 o oznámenie, či je ukončené trestné stíhanie proti odporcovi, ktoré bolo začaté 9. júna 2020 pod ČVS: ORP-228/2-VYS-PP-2020.
- K doplnenému odvolaniu sťažovateľky sa odporca vyjadril podaním 8. októbra 2021, ktoré bolo doručované 27. októbra 2021 sťažovateľke, kolíznemu opatrovníkovi a krajskej prokuratúre.
- Dňa 27. októbra 2021 bola OR PZ Poprad podaná opätovná žiadosť o informáciu týkajúcu sa trestného stíhania vedeného proti odporcovi. Na žiadosť bolo reagované podaním z 5. novembra 2021, v ktorom OR PZ Poprad oznámilo, že v predmetnej veci nie je trestné stíhanie vedené proti konkrétnej osobe, pričom trestné konanie nie je zatiaľ ukončené.
- Dňa 18. novembra 2021 bolo krajskému súdu doručené doplnené odvolanie sťažovateľky. Podanie odporcu bolo doručené krajskému súdu 24. novembra 2021.
- Uznesením krajského súdu č. k. 21 CoP 36/2021 z 27. januára 2022 bolo odvolanie matky proti výrokom I, II a VI rozsudku okresného súdu z 2. júla 2020 v spojení s opravným uznesením okresného súdu z 18. februára 2021 odmietnuté (výrok I) a rozsudok okresného súdu z 2. júla 2020 v spojení s opravným uznesením okresného súdu z 18. februára 2021 zrušený vo výrokoch III, IV, V a VII a vec v rozsahu zrušenia vrátená okresnému súdu. Sudkyňa spravodajkyňa požiadala 27. apríla 2022 o predĺženie lehoty na vypracovanie rozhodnutia krajského súdu z 27. januára 2022 do 27. apríla 2022.
- Dňa 27. apríla 2022 okresný súd doručoval uznesenie krajského súdu z 27. januára 2022.

- Dňa 30. mája 2022 okresný súd vyzval sťažovateľku a odporcu na predloženie aktuálnych príjmov k 1. septembru 2022. Sťažovateľka na výzvu reagovala podaním 2. septembra 2022 a odporca podaním 12. septembra 2022.
 - Dňa 14. septembra 2022 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené na 23. november 2022 na účely doplnenia dokazovania.
 - Dňa 21. septembra 2022 predložil odporca k vyjadreniu sťažovateľky, ktoré bolo doručené krátkou cestou na pojednávaní 14. septembra 2022, stanovisko, ktoré bolo následne doručované 22. septembra 2022 na vyjadrenie sťažovateľke.
 - Dňa 27. októbra 2022 bol zrušený termín pojednávania nariadený na 23. november 2022 z dôvodu účasti zákonnej sudkyne na školení. Zároveň bol určený nový termín pojednávania na 7. december 2022.
 - Právny zástupca sťažovateľky ospravedlnil 6. decembra 2022 jej neúčast' na nariadenom pojednávaní z dôvodu choroby a súčasne požiadal o odročenie pojednávania. Prílohou ospravedlnenia bol doklad o práceneschopnosti.
 - Pojednávanie nariadené na 7. december 2022 bolo odročené na neurčito z dôvodu odchodu zákonnej sudkyne na sťaž. Dňa 2. januára 2023 bola vec pridelená novej zákonnej sudkyňi JUDr. Dušane Remetovej.
 - Pojednávanie nariadené na 20. marec 2023 bolo zrušené na žiadosť právneho zástupcu sťažovateľky. Pojednávanie nariadené na 3. apríl 2023 bolo zrušené na žiadosť právneho zástupcu odporcu. Okresný súd následne určil nový termín pojednávania na 17. apríl 2023.
3. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 47/2023-19 zo 7. februára 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Podstatou argumentácie sťažovateľov je námietka existencie zbytočných prieskumov v napadnutom konaní z dôvodu, že ani po viac ako 4 rokoch od začatia konania nie je vec doteraz právoplatne skončená. Aj napriek tomu, že okresný súd meritórne rozhodol 2. júla 2020, krajský súd zrušil takmer všetky „*napadnuté výroky pre nedostatočne zistený skutočný stav*“.
5. Sťažovatelia sú presvedčení, že napadnuté konanie okresného súdu nesmeruje k odstráneniu ich právnej neistoty, teda k právoplatnému skončeniu veci. Svojím neefektívnym postupom okresný súd napadnuté konanie nedôvodne predlžuje a oddiaľuje tým rozhodnutie vo veci. Neprimeraná dĺžka konania pritom nie je odôvodnená právnou a ani faktickou zložitou veci alebo správaním účastníkov.
6. V zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu je potrebné predmetnej veci zo strany okresného súdu venovať výnimočnú rýchlosť a osobitnú starostlivosť, pretože ide o vec v rámci agendy starostlivosti súdu o maloletých. Je netolerovateľné, aby za obdobie viac ako 4 rokov nebolo vo veci právoplatne rozhodnuté.

7. Priznanie primeraného finančného zadostučinenia sťažovateľa odôvodňujú pocitom frustrácie a intenzívnym stavom beznádeje a nespravodlivosti. O vyživovacej povinnosti nie je právoplatne rozhodnuté, čím je plnenie tejto povinnosti a určenie jej rozsahu ponechané na vôli manžela (odporcu) bez ohľadu na skutočné potreby a výdavky maloletého sťažovateľa.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

8. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie na výzvu ústavného súdu zo 14. februára 2023 k ústavnej sťažnosti reagoval predseda okresného súdu, ktorý v prílohe prípisu č. k. 1SprO/177/2023 zo 17. marca 2023 doručil vyjadrenia pôvodnej zákonnej sudkyne a súčasnej zákonnej sudkyne.

9. Súčasná zákonná sudkyňa zdôraznila podaním z 23. februára 2023, že sa k ústavnej sťažnosti nemôže vyjadriť, keďže v čase podania ústavnej sťažnosti nebola zákonnou sudkyňou, keďže predmetná vec jej bola pridelená až 2. januára 2023, pričom spis bol následne 20. januára 2023 odoslaný ústavnému súdu a vrátený 9. februára 2023.

10. Pôvodná zákonná sudkyňa vo svojom vyjadrení z 13. marca 2023 predovšetkým zvýraznila, že vo vzťahu k totožným účastníkom napadnutého konania sa vedie samostatné konanie sp. zn. 28 P 34/2018, v ktorom sa vykonáva podstatná časť znaleckého dokazovania, ktoré je nevyhnutné aj pre rozhodnutie v napadnutom konaní. Je preto nevyhnutné posudzovať vec sťažovateľov aj s ohľadom na iné súvisiace konania, ktoré sa vedú na okresnom súde. Účastníci napadnutého konania súhlasili, aby sa zápisnice z pojednávania vedených v konaní sp. zn. 28 P 34/2018 stali súčasťou spisu vzťahujúceho sa aj na napadnuté konanie.

11. V súvislosti so samotným znaleckým dokazovaním pôvodná zákonná sudkyňa zvýrazňuje odmietavý postoj sťažovateľky zúčastniť sa znaleckého dokazovania, a to aj napriek výzvam a snahe okresného súdu. Poukazujúc aj na konanie vedené vo veci nariadenia výchovného opatrenia (sp. zn. 30 P 101/2020), ďalej zdôrazňuje aktívnu a intenzívnu snahu o prelomenie postoja sťažovateľky k odmietaniu stretnutí otca s maloletým sťažovateľom. Akcentuje, že vymôcť znalecké dokazovanie sa reálne nedá, keďže sa v tomto smere vyžaduje predovšetkým spolupracujúci respondent.

12. V ďalšom opisuje zložitost' skutkovej situácie, v rámci ktorej bolo aktívne a sofistikovane styku maloletého sťažovateľa s otcom bránené, ktorá si vyžiadala zo strany okresného súdu zváženie možnosti vyňatia maloletého sťažovateľa z rodiny do neutrálneho prostredia. Z dôvodu deklarovanej hlbokaj animozity zo strany maloletého sťažovateľa však otec napokon rezignoval na požiadavku zveriť maloletého do svojej výchovy. Akcentovaním povinnosti dodržiavať požiadavky vyplývajúce z Dohovoru o právach dieťaťa bolo v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 30 P 101/2020 nariadené výchovné opatrenie v akreditovanom subjekte zamerané na obnovenie hlboko narušeného vzťahu medzi otcom a maloletým. Samotný akreditovaný subjekt však uviedol nemožnosť pokračovať vo výchovnom opatrení z dôvodu postoja matky a maloletého, ktorý bol výnimočne neprelomiteľný.

13. Pokiaľ napadnuté konanie trvalo dlhšie, uvedené bolo zapríčinené obštrukciami matky a jej právneho zástupcu. Okresný súd vyvinul úsilie o dodržanie práva maloletého na oboch rodičov a na obnovenie a sanáciu tohto vzťahu urobil maximum.

III.2. Replika sťažovateľov:

14. Vyjadrenie predsedu okresného súdu spoločne s prílohami ústavný súd zaslal na prípadné zaujatie stanoviska sťažovateľom, ktorí v reakcii v prípise doručenom ústavnému súdu 28. marca 2023 zdôraznili, že vyjadrenia predsedu okresného súdu, ako aj súčasnej zákonnej sudkyne neobsahujú žiadne relevantné argumenty.

15. Tvrdenia pôvodnej zákonnej sudkyne považujú sťažovatelia za tendenčné, pritom poukazujú na obsah vyjadrenia predsedníčky krajského súdu č. k. 1SprS/21/2020 z 30. apríla 2020, ktorá konštatovala, že žiadosti o prijatie opatrení proti zbytočným priet'ahom v konaní možno vyhovieť.

16. Zdôrazňujú, že animozitu k sťažovateľke pôvodná zákonná sudkyňa prejavovala prakticky od začiatku tým, že sťažovateľku oslovovala pani [REDAKOVANÉ], namiesto pani magisterka, resp. pani matka, a to v rozpore s príslušným právnym predpisom.

17. Konštatujú, že pôvodná zákonná sudkyňa nezohľadňuje potrebu vykonania opravy nesprávneho a neúplného záhlavia rozhodnutia súdu prvej inštancie, a to na podklade uznesenia krajského súdu z 28. januára 2021. Zdôrazňujú, že v dôsledku uznesenia krajského súdu z 27. januára 2022 bol rozsudok okresného súdu č. k. 30 P 140/2018 z 2. júla 2020 zrušený vo vymedzených výrokoch a vec v rozsahu zrušenia vrátená okresnému súdu, pričom hlavným dôvodom bol nedostatočne zistený skutkový stav. Akcentujú, že súčasťou odôvodnenia rozsudku okresného súdu č. k. 30 P 140/2018 z 2. júla 2020 boli citácie z knihy Prorok, ktorá sa netýka oblasti právnej vedy a praxe.

18. Sťažovateľka reagovala na nezákonný postup okresného súdu, k čomu predkladala viaceré podania, v ktorých zdôrazňovala správnosť jej názoru, že súdna znalkyňa PhDr. J. Čorejová nie je oprávnená vypracovať žiadaný znalecký posudok, keďže nie je zapísaná v odvetví poradenskej psychológie, čo potvrdilo aj Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky v žiadosti o poskytnutie súčinnosti č. k. 40410/2019/153 zo 14. júna 2019.

19. Sťažovatelia zotrvali na názore, že v napadnutom konaní dochádza k vzniku zbytočných priet'ahov, keďže vec nie je ani po takmer 5 rokoch odo dňa začatia konania na okresnom súde právoplatne skončená. Okresný súd má pritom zľahčenú situáciu, pretože otec už ani nežiada upraviť styk, takže je potrebné rozhodnúť len o zastupovaní, správe majetku a výživnom.

20. Sťažovatelia si zároveň uplatnili trovy konania za 3 úkony právnej služby.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

21. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní okresného súdu a sťažovateľov, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce z predmetného spisu vzťahujúceho sa

na napadnuté konanie, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

22. Sťažovatelia podstatnou časťou argumentácie tvrdia, že zo strany okresného súdu konajúceho v ich veci došlo k vzniku zbytočných prietahov.

23. Predmetom konania pred ústavným súdom je preto posúdenie, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

24. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04).

25. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, resp. práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

26. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietahov je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku a v čl. 12 CMP, podľa ktorých súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu (podľa Civilného sporového poriadku), resp. účastníkov konania (podľa Civilného mimosporového poriadku) a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku a Civilného mimosporového poriadku so zohľadnením osobitostí jednotlivých druhov konaní tvoriacich predmet úpravy týchto poriadkov.

27. Podľa § 2 ods. 1 CMP na konania podľa tohto zákona (civilné mimosporové konania) sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak. Povinnosť súdu konať v civilnom mimosporovom konaní bez prietahov je vyjadrená napr. aj v § 30 CMP, podľa ktorého po začatí konania postupuje súd v súčinnosti s ostatnými subjektmi konania tak, aby bola vec v čo najkratšom čase prejednaná a rozhodnutá, ďalej v § 31 CMP, podľa ktorého súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní, ale aj v § 34 CMP, ktorým je vylúčená aplikácia ustanovení Civilného sporového poriadku o koncentracii konania (vrátane sudcovskej koncentracie konania).

28. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch

základných kritérií: právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania (resp. strany v spore) a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

29. Pri posudzovaní prvého kritéria – zložitosti veci dospel ústavný súd k záveru, že rozhodovanie o rozvode a úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu nemožno považovať za vec právne zložitú, keďže prameňom práva pre rozhodnutie v danej veci je predovšetkým zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý je bežne v súdnej praxi aplikovaný.

30. Z hľadiska skutkovej zložitosti prejednávanej veci možno s prihliadnutím na konkrétne okolnosti konštatovať, že vec patrí medzi skutkovo zložitejšie, keďže ide o prípad, v ktorom účastníci konania predostreli svoje rozdielne požiadavky týkajúce sa úpravy ich práv ako rodičov k maloletému. O skutkovej zložitosti prejednávanej veci svedčia aj skutočnosti vyplývajúce zo súdneho spisu (zápisnica z pojednávania, ktoré sa uskutočnilo 11. marca 2020), a to existencia niekoľkých konaní tých istých účastníkov vo veciach rozhodovania o úprave práv a povinností k maloletému do rozvodu, rozhodovania o nariadení výchovného opatrenia a rozhodovania o návrhu otca na zverenie maloletého do osobnej starostlivosti.

31. Konanie vedené vo veci nariadenia neodkladného opatrenia (sp. zn. 30 P 36/2019) bolo začaté *ex offo* pod tlakom vážnosti situácie, ktorá v rodinných vzťahoch nastala z dôvodu, že otec s maloletým nemal aktívne stretnutie už takmer rok. V predmetnom konaní bol 30. júla 2019 vydaný rozsudok, ktorým bolo nariadené výchovné opatrenie na Referáte poradensko-psychologických služieb, pričom z vyjadrenia referátu z 20. novembra 2019 vyplynulo, že výchovné opatrenie je nevykonateľné a neúčinné z dôvodov postoja matky a maloletého.

32. Vo veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 28 P 96/2019 bolo 1. augusta 2019 vydané neodkladné opatrenie vo veci zverenia maloletého do starostlivosti otca, ktoré však bolo krajským súdom 12. septembra 2019 zrušené. Následne okresný súd vydal 22. novembra 2019 nové neodkladné opatrenie, ktorým nariadil nové výchovné opatrenie v akreditovanom subjekte. Rozhodnutie okresného súdu bolo následne potvrdené krajským súdom.

33. Osobitne v prípadoch existencie rozdielných názorových postojov rodičov maloletých detí, ako to bolo aj v tomto prejednanom prípade, nadobúda dôležitosť transparentné, stabilné a jasné usporiadanie právnych pomerov k deťom, ktoré je z hľadiska budovania citových väzieb medzi deťmi a rodičmi predpokladom na vývoj normálnych prirodzených vzťahov, ale i predpokladom na zdravý vývoj samotného dieťaťa. Okolnosti uvádzané v bodoch 30 až 32 tohto nálezu podľa názoru ústavného súdu vedú k objektívnemu záveru o tom, že prejednávaná vec je fakticky zložitejšia.

34. Súčasťou prvého kritéria je aj povaha prerokúvanej veci. V tomto kontexte ústavný súd poukazuje aj na judikatúru ESLP, v súlade s ktorou ak sú predmetom konania vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, konaniu o týchto vzťahoch príslušné súdy majú venovať „mimoriadnu starostlivosť“, pretože procesné omeškanie v takejto veci môže mať za následok *de facto* rozhodnutie o otázke predloženej súdu ešte pred samotným rozhodnutím príslušným súdom“ (k tomu pozri rozsudok ESLP vo veci H. proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 9580/81, rozsudok z 8. 7. 1987,

§ 85). V rámci tejto požiadavky sa potom podstatne mení aj pohľad na posúdenie prietáhov v predmetnej veci vo vzťahu k právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručenému čl. 48 ods. 2 ústavy (resp. právu na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), ktorého účelom je, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli čomu prebieha súdne konanie (m. m. II. ÚS 66/02, II. ÚS 80/2010).

35. Vzhľadom na uvedené ústavný súd aj v tomto prípade osobitne pri svojom rozhodovaní zohľadnil predmet a účel tohto konania, ako aj povahu a rozsah ujmy, ktorá na vzájomných vzťahoch medzi rodičmi a deťmi vzniká v dôsledku zbytočných prietáhov v konaní o úprave právnych pomerov rodičov k maloletým deťom.

36. Ako už bolo zvýraznené, účelom prerokovania veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa účastník konania nachádza, a to zásadne právoplatným rozhodnutím alebo iným predvídaným spôsobom. Zo spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie ústavný súd zistil, že v čase podania ústavnej sťažnosti (október 2022) bolo napadnuté konanie v častiach týkajúcich sa rozvodu manželstva, zverenia maloletého do osobnej starostlivosti a styku s maloletým právoplatne skončené (časť I tohto nálezu). Predmetom napadnutého konania sú v súčasnosti preto výlučne, ako to správne poznamenávajú aj sťažovatelia v bode 19 tohto nálezu, (len) otázky zastupovania maloletého, správy majetku a výživného. Konkrétne okolnosti prejednávanej veci pritom podľa názoru ústavného súdu dostatočne preukazujú záver o tom, že význam rozhodovania o týchto otázkach je vo vzťahu k sťažovateľom značne oslabený.

37. Ústavný súd v tomto smere odkazuje na podstatné časti uznesenia krajského súdu z 27. januára 2022, ktorým bolo meritórne rozhodnutie súdu prvej inštancie vo vymedzených výrokoch zrušené a vo vymedzenom rozsahu vec vrátená okresnému súdu. Krajský súd v citovanom rozhodnutí akcentoval, že životná úroveň maloletého je na vysokej úrovni a z obsahu spisu nevyplýva, že by maloletý bol limitovaný vo svojich potrebách z dôvodu, že nie je možné ich finančne pokryť. Ak otec prispieval dobrovoľne na výživu dieťaťa, takto určená suma pokrýva v dostatočnej miere uspokojenie jeho aktuálnych oprávnených potrieb. Odvolací súd zastával názor, že matkou prezentované náklady na výživu dieťaťa je potrebné podrobiť dôkladnej analýze a tieto vyhodnotiť ako primerané alebo nadhodnotené, vyčíslené matkou buď neprimerane vysoko, alebo v neprimeranom množstve. Rovnako nemožno opomenúť, že náklady dieťaťa boli v minulosti uhradené otcom a s poukazom na postoj otca v priebehu celého konania možno dôvodne predpokladať, že otec sa na nich bude podieľať aj naďalej. Odvolací súd zároveň okresnému súdu uložil zohľadniť, že otec prispieval na výživu maloletého dobrovoľne sumou 500 eur mesačne pri zohľadnení podielu matky na výživu dieťaťa, ako aj jej postoja, keď matka nesúhlasí so stykom otca s dieťaťom a neumožňuje otcovi aj napriek jeho snahe podieľať sa na starostlivosti o maloleté dieťa vo väčšej miere. Nie je preto spravodlivé, aby sa domáhala plnenia si vyživovacej povinnosti otca v rozsahu 100 % všetkých nákladov na maloletého, čím vyjadрила mieru starostlivosti otca o dieťa, keď otcovi nie je umožnené podieľať sa na starostlivosti o maloleté dieťa intenzívnejšie. Zároveň okresnému súdu uložil povinnosť prihliadať na plnenia, ktoré matka dostáva ako oprávnený rodič formou sociálnych dávok na dieťa z Nemecka, keďže vyplácané rodinné prídavky, ktoré matka poberá v nie zanedbateľnej výške, môžu sčasti uhradiť odôvodnené potreby maloletého.

38. Z už citovaného rozhodnutia odvolacieho súdu nepochybne vyplýva, že vyživovacia povinnosť, ktorú si otec maloletého plní od začiatku a dobrovoľne, je pre uspokojenie jeho aktuálnych oprávnených potrieb aj dostatočná, životná úroveň maloletého je na vysokej úrovni, pričom požiadavka sťažovateľky, aby sa otec na vyživovacej povinnosti podieľal v stanovenom rozsahu 100 % nákladov pri opomínaní skutočnosti, že samotná sťažovateľka otcovi neumožňuje podieľať sa na starostlivosti o maloletého vo väčšej miere, je podľa odvolacieho súdu nespravodlivá. Uvedené a odvolacím súdom zvýraznené skutočnosti podľa názoru ústavného súdu dostatočne odôvodňujú záver o tom, že rozhodnutie o zostávajúcom predmete napadnutého konania značne oslabujú význam veci pre sťažovateľku, ako aj samotného maloletého sťažovateľa. V neposlednom rade preto v uvedenom kontexte vyznieva aj konštatovanie sťažovateľky o tom, že vyživovacia povinnosť je ponechaná na vôli otca bez zohľadnenia skutočných potrieb a výdavkov maloletého (bod 7 tohto nálezu), ako účelové a nemajúce svoj skutkový základ.

39. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, bolo správanie sťažovateľov ako účastníkov napadnutého konania. Ústavný súd vo vzťahu k maloletému sťažovateľovi konštatuje, že tento svojím správaním neprispel k predĺženiu napadnutého konania.

40. V kontexte skutočností, ktoré sú rozhodujúce pre posúdenie správania sťažovateľky v napadnutom konaní pre zistenie toho, či sťažovateľka prispela k predĺženiu napadnutého konania, ústavný súd zdôrazňuje, že na rozhodnutie vo veci existencie zbytočných prietahov môžu mať zásadný vplyv aj okolnosti determinujúce postup v inom (súvisiacom) konaní (m. m. IV. ÚS 135/2021).

41. Z prehľadu procesných úkonov vykonaných v napadnutom konaní vyplýva, že pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 28. januára 2019, bolo odročené na neurčito z dôvodu potreby nariadenia znaleckého dokazovania v inom súvisiacom konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 28 P 34/2018. Z ďalších vlastných zistení ústavného súdu vyplýva, že v konaní vedenom pod sp. zn. II. ÚS 565/2022 vo veci ústavnej sťažnosti sťažovateľky a maloletého sťažovateľa smerujúcej proti postupu okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 28 P 34/2018 bol 30. marca 2023 vydaný nález, ktorým ústavný súd nevyhovел časti ústavnej sťažnosti sťažovateľky vo veci existencie zbytočných prietahov v predmetnom konaní, t. j. v konaní, v ktorom sa vykonávalo znalecké dokazovanie potrebné aj pre účely rozhodnutia v napadnutom konaní. V podstatných častiach nálezu z 30. marca 2023 ústavný súd v kontexte nariadeného znaleckého dokazovania konštatoval, že sťažovateľka prispela k predĺženiu konania vedeného pod sp. zn. 28 P 34/2018 tým, že nespolupracovala pri nariadenom znaleckom dokazovaní vyše jedného roka, systematicky využívala dostupné opravné prostriedky proti procesným rozhodnutiam okresného súdu, opakovane vznášala námietky zaujatosti proti zákonnej sudkyni a rovnako aj ustanovenému znalcovi, v dôsledku čoho dochádzalo k predĺženiu napadnutého konania (bod 18 nálezu ústavného súdu z 30. marca 2023).

42. Vzhľadom na skutočnosť, že výsledky znaleckého dokazovania, ktoré bolo vykonávané v konaní vedenom pod sp. zn. 28 P 34/2018, boli nevyhnutné (aj) pre postup okresného súdu v napadnutom konaní, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka svojím správaním v súvislosti s vykonávaním znaleckého dokazovania v súvisiacej veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 28 P 34/2018 prispela v konečnom dôsledku aj k predĺženiu napadnutého konania okresného súdu.

43. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, bol postup okresného súdu. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen nečinnosťou všeobecného súdu, teda takým konaním, ktoré nevedie k odstráneniu právnej neistoty (m. m. II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08), ale aj jeho neefektívnou, resp. nesústredenou činnosťou (m. m. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

44. Ústavný súd pritom zobral do úvahy aj svoju už stabilnú judikatúru týkajúcu sa označených práv na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov a prejednanie vecí v primeranej lehote, podľa ktorej ústavný súd konštatuje, že nie každý zistený prietah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (I. ÚS 46/01, II. ÚS 57/01, I. ÚS 27/02, I. ÚS 66/02, III. ÚS 199/02, I. ÚS 61/03, I. ÚS 92/03, I. ÚS 154/03, I. ÚS 197/03, I. ÚS 35/04, I. ÚS 38/04, IV. ÚS 147/04, IV. ÚS 221/05, III. ÚS 372/09). Ojedinelá nečinnosť súdu, hoci aj v trvaní niekoľkých mesiacov, sama osebe ešte nemusí zakladať porušenie základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (I. ÚS 35/01, I. ÚS 42/01, III. ÚS 91/04, III. ÚS 59/05, III. ÚS 103/05).

45. Vzhľadom na skutočnosti zistené zo spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie ústavný súd konštatuje kratšie obdobie nečinnosti okresného súdu, a to od mája 2018, keď bol podaný návrh, až do decembra 2018, keď bol ustanovený kolízny opatrovník a vykonané výzvy na účastníkov konania.

46. Ďalší postup okresného súdu možno charakterizovať až do vydania meritórneho rozhodnutia (júl 2020) ako plynulý, a to s prihliadnutím na nevyhnutnosť odročovania pojednávania z dôvodov vykonávania znaleckého dokazovania, ktorého výsledky boli pre účely rozhodnutia vo veci nevyhnutné.

47. Z ďalšieho prehľadu procesných úkonov síce vyplýva, že spis bol po jeho predložení krajskému súdu vrátený z dôvodu predčasnosti, keďže zo strany okresného súdu došlo k nesprávnemu doručovaniu odvolaní účastníkov konania, ako aj z dôvodu opravy chyby v písaní v záhlaví meritórneho rozhodnutia, okresný súd však na výzvu krajského súdu po vrátení spisu reagoval promptne a v lehote dvoch mesiacov nedostatky odstránil a spis predložil krajskému súdu opätovne.

48. V období od marca 2021 do apríla 2022 bol spis na rozhodnutie o odvolaní na krajskom súde, a teda mimo dispozičnej sféry okresného súdu. Po jeho vrátení okresnému súdu tento naďalej koná vo veci správy majetku a zastupovania maloletého, ako aj vo veci určenia výživného. Aj keď odvolací súd okresnému súdu vytkol, ako to sťažovatelia správne poznamenávajú, nedostatočne zistený skutkový stav, konkrétne okolnosti veci, na ktoré ústavný súd poukázal v súvislosti s významom rozhodovania o zostávajúcom predmete napadnutého konania (bod 38 tohto nálezu), nedovoľujú posúdiť túto neefektívnu činnosť okresného súdu ako takú, ktorá dosahuje potrebnú intenzitu pre záver o existencii zbytočných prietahov v napadnutom konaní.

49. Po vrátení vecí okresnému súdu na ďalšie konanie tento postupoval vo veci plynulo. Vo veci došlo k zrušeniu pojednávania nariadeného na 23. november 2022 z dôvodu na strane zákonnej sudkyne. Súčasne bol však stanovený nový termín pojednávania, pričom pojednávanie sa malo uskutočniť v primeranej lehote dvoch týždňov. Pojednávania nariadené na december 2022,

marec 2023 a apríl 2023 boli zrušené z dôvodov na strane účastníkov konania, čo nemožno pričítať na ťarchu okresného súdu. Navyše v období po vrátení veci krajským súdom došlo z objektívnych dôvodov k zmene v osobe zákonnej sudkyne, čo si z dôvodu náležitého oboznámenia sa s vecou vyžiadalo primerané predĺženie napadnutého konania.

50. Vzhľadom na už uvádzané, berúc do úvahy skutočnosť, že v čase podania ústavnej sťažnosti bola vec sťažovateľov v podstatných častiach právoplatne skončená, pričom s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prejednávanej veci má zostávajúci predmet napadnutého konania, o ktorom dosiaľ nebolo právoplatne rozhodnuté, pre sťažovateľov oslabený význam, a zohľadňujúc skutkovú náročnosť prejednávanej veci, ako aj značný podiel zodpovednosti sťažovateľky za predĺženie napadnutého konania a časový úsek, počas ktorého bola vec z dôvodu odvolacieho konania mimo dispozičnej sféry okresného súdu, ústavný súd konštatuje, že doterajší neefektívny postup okresného súdu nemožno hodnotiť ako taký, ktorým došlo k porušeniu práv sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote. Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti nevyhovel tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu (§ 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde *a contrario*).

51. Keďže ústavný súd nezistil porušenie práv sťažovateľov zaručených čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, o ďalších návrhoch už nerozhodoval, keďže tieto návrhy sú naviazané na vyslovenie porušenia základných práv a slobôd v konaní pred ústavným súdom.

52. Nad rámec už uvedeného ako *obiter dictum* ústavný súd už len pre úplnosť vyhodnocuje konkrétnu argumentáciu sťažovateľky, ktorú prezentovala v replike a ktorou atakuje postup pôvodnej zákonnej sudkyne pri oslovovaní sťažovateľky jej priezviskom a pri odôvodňovaní meritórneho rozhodnutia uvedením citácie z knihy Prorok ako irelevantnú pre posúdenie existencie zbytočných prieťahov, no dostatočne relevantnú pre možnosť zhodnotenia animozity samotnej sťažovateľky k pôvodnej zákonnej sudkyňi. V tomto ohľade ústavný súd ďalej zdôrazňuje, že zohľadňovanie najlepšieho záujmu dieťaťa v snahe zaistiť jeho zdravý psychický a fyzický vývin by malo byť leitmotívom nielen v postupe všeobecných súdov rozhodujúcich vo veciach starostlivosti o maloletých, ale (primárne a kľúčovo) aj v postupe rodičov, ktorí sa sami na starostlivosti a výchove maloletého podieľajú, resp. ktorí by sa mali na tejto starostlivosti a výchove podieľať. Rodina ako komplexná a osobitá inštitúcia má pre vývoj ľudskej bytosti nenahraditeľný význam. Aj z tohto dôvodu je v záujme dieťaťa mať kontakt s oboma rodičmi, pokiaľ sú riadne výchovne spôsobilí, lebo aj rešpekt k právam iných je jedným z predpokladov riadnej výchovy. V tomto smere preto vyznieva paradoxne konštatovanie sťažovateľky o zľahčení postupu okresného súdu v napadnutom konaní z dôvodu, že otec už ani nežiada upraviť styk. Uvedený stav nie je dôsledkom ničoho iného ako uvedomenia si otca vážnosti situácie s ohľadom na pretrvávajúci odmietavý postoj sťažovateľky k celkom prirodzenej požiadavke zabezpečenia styku s maloletým, ktorý napokon vyústil v odcudzenie sa maloletého k otcovi a spôsobil ťažko napravitelný stav, ktorý sa okresný súd snažil asanovať nariadenými výchovnými opatreniami, ktoré však, ako už bolo zdôraznené (body 12 a 31 tohto nálezu), len ťažko plnia svoj účel. Úprava vzájomných vzťahov medzi rodičmi a deťmi nie je ohraničená výlučne existujúcim platným právnym rámcom. Je determinovaná vo vzťahoch medzi rodičmi navzájom a rodičmi a deťmi aj všeobecne akceptovateľnými morálnymi pravidlami, z ktorých napokon právne pravidlá v mnohom čerpajú. Pokiaľ preto zákonný sudca v takomto konaní pri rozhodovaní vo veci nad rámec

záväzného odôvodnenia poukáže na zdôraznenie správnosti svojich záverov aj na citácie z knihy Prorok, takémuto postupu nemožno nič vyčítať. Zvlášť v situácii, v ktorej je viac ako zrejmé, že jeden z rodičov si najlepší záujem dieťaťa stotožňuje so svojím vlastným záujmom.

V.

53. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. apríla 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu